

que ad audiendas confessiones simpliciter approbantur, eo ipso jure delegantur ad absolvendum a censuris non reservatis, et eorum absolutio valet etiam pro foro externo, ut dicunt *S. Ligorius*, l. 7, n. 70, et multi cum illo. Sed absolutio a confessario data non valet pro foro externo, si censura sit notoria. *Reiff.* l. 5, tit. 39, n. 346; *Coll. Andeg.*, t. XII, p. 88, etc.

3º A censuris reservatis is solus absolvere potest cui reservantur, vel ejus successor, vel ipsius quoad hoc superior, aut legitime delegatus: optime enim intelligitur illusoriam fore reservationem si alius absolvere posset, et aliunde reservatio efficit ut alius jurisdictionem in dictas censuras non habeat. Ergo, etc. Successor autem cum eamdem habeat jurisdictionem, nullum est dubium quin a censuris a prædecessore suo latis absolvere possit. Item superior quoad hoc, ut dictat ratio et habetur in *Decretal.* l. 1, tit. 31, cap. 8. Dicimus *superior quoad hoc*, quia archiepiscopus, quamvis superior episcopis sibi suffraganeis, eorum subditos tamen absolvere non potest, nisi in casu appellationis aut visitationis ubi est in usu, ut in *Sexto*, l. 5, tit. 11, cap. 7, statuitur. Unde concluditur eos qui habent potestatem absolvendi a censuris summo Pontifici reservatis, non ideo ab eis quas episcopus sibi reservavit absolvere posse.

Nulla requiritur forma verborum signorumve determinata ut absolutio a censuris valeat; sufficit ut voluntas superioris aliquo sensibili signo manifestetur. Ut autem hæc absolutio sit licita, servanda est forma in Rituali præscripta, si detur in foro externo; si in foro interno, tantum utendum est forma consueta: *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis*, etc.

Notandum absolutionem a censuris non esse sacramentalem, sed relaxationem vinculi ab Ecclesia impositi; quæ relaxatio pronuntiari potest in absentibus per nuntium, per litteras, ut in pluribus juris canonici locis supponitur, et sæpe factum est. Hoc tamen intelligendum est de iis qui habent potestatem ordinariam; delegati enim verbis delegationis vel consuetudini receptæ

derogare non debent. Unde simplices presbyteri, ad audiendas confessiones approbati, extra pœnitentiae tribunal a censuris absolvere nequeunt.

Tempore Jubilæi, omnes confessarii extraordinariam habent potestatem absolvendi a censuris reservatis; ut extensio illius potestatis noscatur, attendenda sunt verba concessionis prout sunt in bulla summi Pontificis.

CAPUT QUINTUM.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Excommunicatio, idem significans ac extra communionem, est censura qua quis usu bonorum spiritualium fidelibus communium totaliter vel partialiter privatur. Duplex enim distinguitur excommunicatio, major scilicet et minor. Major externa fidelium communione totaliter privat, et facit ut excommunicatus sacramenta Ecclesiæ nec suscipere, nec administrare possit; minor vero ab eorum participatione passiva tantum privat. Hæc distinctio sæpe invenitur in jure.

Dicemus 1º de effectibus excommunicationis; 2º de præcipuis excommunicationibus a jure latis, ipso facto incurriendis; et 3º de monitoriis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE EFFECTIBUS EXCOMMUNICATIONIS.

Excommunicatio minor contrahitur ab iis qui modo illico cum excommunicato non tolerato, de quo infra, communicant, et duplex est tantum illius effectus, scilicet privatio passiva sacramentorum, et privatio passivæ electionis, id est, qui excommunicatione minori est in nodatus nec sacramenta suscipere, nec ad officium aut beneficium elegi potest; sed eadem sacramenta administrare, non tamen sine peccato veniali juxta multos, et in electione suffragium suum emittere posset, ut patet

ex Decretal. lib. 5, tit. 27, cap. 10. Quilibet confessarius ab ea excommunicatione absolvere potest, ex Decretal. lib. 5, tit. 39, cap. 29. Hæc de excommunicatione minori sufficiunt.

Excommunicatio simpliciter dicta semper est major et a participatione bonorum spiritualium omnibus fidelibus communium excludit. Duplicis autem generis distinguuntur excommunicati, alii nempe sunt vitandi et alii tolerati: ii dicuntur vitandi a quorum consortio abstinerere jubentur fideles, et tolerati ii sunt quos fideles nul latenus vitare tenentur,

Notandum omnes excommunicatos ante concilium Constantiense vitando fuisse, modo constaret eos excommunicationem incurrisse: sed, ad vitanda scandalum et multa pericula, quæ conscientiis timoratis contingebant, Martinus V, Constitutione incipienti *Ad vitanda scandalum*, statuit ut deinceps ii soli vitandi essent qui nominatim et publice fuissent denuntiati et notoriis clericorum percussores. Hæc autem Martini V concessio facta est unice in favorem fidelium, non vero in gratiam excommunicatorum. Effectus igitur excommunicationis iidem sunt respectu eorum ac erant antea, sed non respectu fidelium.

De effectibus excommunicationis respectu excommunicatorum.

Primus effectus est privatio publicorum Ecclesiæ suffragiorum, quæ sunt Missæ sacrificium, horæ canonicae, orationes, indulgentiæ, etc. Hæc enim a ministris, nomine Ecclesiæ agentibus, cunctis fidelibus applicantur; sed excommunicati, sive denuntiati, sive tolerati, ab ea applicatione excluduntur. Licet tamen orare et etiam Missam offerre pro iis omnibus privatum, imo probabili ter quandoque nomine Ecclesiæ pro toleratis, ut agendo de Missæ sacrificio explicavimus. Ecclesia quæ, feria VI in Parasceve, publice orat pro schismaticis, hæreticis et paganis, pro excommunicatis non orat, siveque eos specia liter afficit pœna in hac die immensæ misericordia.

Secundus est privatio passiva sacramentorum; excommunicatus enim etiam toleratus mortaliter peccaret si sacramentum aliquod susciperet, nisi forte gravis causa, v. g., necessitas vitandi scandalum, infamiam, etc., eum excusaret; censura quippe non obligat cum tanto incommodo. *S. Ligoriūs*, l. 7, n. 458.

Tertius est privatio activa sacramentorum, id est excommunicatus mortaliter peccaret sacramentum aliquod administrando nisi necessitas, v. g., subveniendi adulto in extremis posito per Pœnitentiam, vel, si confiteri non possit, per Extremam-Uncionem, vel pueru per Baptismum, eum excusaret. Valida tamen sunt sacramenta ab excommunicato tolerato administrata, quia suam retinet jurisdictionem in aliorum utilitatem; imo valerent ab excommunicato vitando collata, excepta Pœnitentia, quæ, ob defectum jurisdictionis, non valeret, nisi in articulo mortis. *Sic omnes*.

Quartus est privatio divinorum officiorum, ita ut excommunicatus ea celebrare nequeat, nec eis assistere, v. g., Missæ, horis canonicae, processionibus, consecrationi S. Chrismatis, benedictioni solemnii aquæ, cinerum, palmarum, etc., nisi necessitas vitandi infamiam aut scandalum excuset, ex Decretal. l. 5, tit. 39, cap. 29 et 43, et ex Sexto, l. 5, tit. 11, cap. 24. Potest, e contra, privatim orare, sacras imagines et reliquias habere easque venerari, aquam benedictam sumere, panem benedictum edere, aliisque sacramentalibus uti, non quidem ut obtineat fructum quem ex benedictione vel institutio ne Ecclesiæ producunt, sed ut ea ex pietate veneretur. Potest etiam, tempore quo non celebrantur officia divina, ecclesiam ingredi et ibi seorsum orare. Vide *S. Ligoriūs*, l. 7, n. 474.

Attamen qui ratione Ordinis, voti, vel beneficii horas canonicas recitare tenetur, ab eis per excommunicationem non excusatur; sed privatim eas recitare debet, absque alterius consortio, ut expresse docent theologi. Vide *S. Ligoriūs*, l. 7, n. 178. Et si presbyter vel diaconus sit, dicere debet: *Domine, exaudi orationem meam, loco Do-*

minus vobiscum. Si tamen diceret : *Dominus vobiscum*, aut cum socio recitaret, venialiter tantum peccaret, et nullo modo si esset toleratus, et ab altero rogatus, cum illo recitaret. Ita *S. Ligoriu*s et plures cum illo.

Notandum quod excommunicatus in sua excommunicatione voluntarie remanens, probabilius peccet contra Ecclesiæ præcepta audiendi sacrum, suscipiendo Pœnitentiæ et Eucharistiaæ sacramenta, quia lex præcipiens auditionem Missæ et sacramentorum susceptionem, eo ipso ad removenda impedimenta ab ipsius voluntate pendentia obligat. Ita *Billuart*, *Collet*, *Dens*, etc. Concionem audire potest, sed ea peracta statim exire debet, vel expellendus est : id sequitur ex Decretal. l. 5, tit. 39, cap. 43.

Quintus effectus excommunicationis est inhabilitas ad quodvis officium vel beneficium ecclesiasticum; quoniam enim excommunicatus, etiam toleratus, cum aliis licite communicare, vel officium exercere non potest, inde sequitur eum ad suscipiendum munus ecclesiasticum inhabilem esse, et ita statuit Innocentius III, in Decretal. l. 5, tit. 27, cap. 7. *Excipitur* si beneficium vel officium a summo Pontifice conferatur, quia summus Pontifex in provisionibus apponere solet clausulam absolutionis a censura quæ effectum concessionis impedire posset. In eo casu valet absolutio censuræ etiam ignotæ, excepta excommunicatione ob hæresim incursa quæ speciali indiget absolutione.

Excommunicatione per se non privat beneficio jam acquisito, nec fructibus ejus, ut fert probabilior sententia; verum si excommunicatus uno anno in excommunicatione perseveret, beneficio legitime acquisito privari potest.

Sextus est privatio usus liciti jurisdictionis ecclesiastice, non tamen usus validi, nisi excommunicatus sit vitandus. Decreti parte 2, causa 24, q. 1, can. 4.; Decretal. lib. 1, tit. 6, cap. 16, et lib. 5, tit. 27, cap. 10.

Septimus est nullitas rescriptorum apostolicorum, ex Sexto, l. 1, tit. 3, cap. 1, et ideo in rescriptis introducta est clausula absolutionis a censuris.

Octavus est privatio sepulturæ ecclesiastice, ut habeatur in Decretal. l. 3, tit. 28, cap. 12. Polluitur locus sacer in quo sepelitur excommunicatus, et qui eum scienter sepeliunt, excommunicationem etiam majorem incurront. Si tamen excommunicatus signa pœnitentiae ante mortem dederit, absolvit et sepultura donari poterit.

Hæc de excommunicato vitando intelligenda sunt; excommunicatus namque toleratus sepultura ecclesiastica non privatur, nisi ut talis publice cognoscatur, aut alia ratione excludendus sit. In nulla autem hypothesi coemeterium sepultura hujus excommunicati polluitur jure communi.

Nonus est privatio communicationis forensis, ita ut excommunicatus non possit esse judex, advocatus, testis, etc., ex Decretal. l. 2, tit. 27, cap. 24, et Sexto, l. 5, tit. 11, cap. 8. Attamen cum hæc exceptio in foro nostro civili non admittatur, si ab ipso talia requirantur, non peccabit ea præstando, modo curam habeat ut quam primum reconcilietur.

Decimus est privatio communicationis civilis, quæ consistit in commercio inter homines in societate viventes solito, v. g., eos visitando, cum illis colloquendo, ad eos scribendo, eos salutando, cum eis cohabitando, contrahendo, laborando, etc. Hæc omnia vetantur excommunicato etiam tolerato, nisi ab ipso in commodum aliorum exigantur. Decret. part. 2, causa 11, q. 3, can. 18; Decretal. l. 5, tit. 39, cap. 39, etc.

Præter effectus supra memoratos, duo alii quandoque sequuntur per accidens, nempe irregularitas de qua infra dicemus, et nullitas absolutionis generalis in Litteris Pontificiis expressæ, si excommunicatus uno anno in excommunicatione perseveret.

De effectibus excommunicationis respectu fidelium.

Quamvis excommunicatus toleratus, sicut vitandus, omnem communicationem cum fidelibus vitare debeat, fideles eum vitare non tenentur, vi Constitutionis Martini V, *Ad vitanda scandala*, sed duntaxat excommuni-

catum non toleratum. In sequentibus autem casibus eum vitare debent.

1º Sacerdotes aliisque ministri Ecclesiæ pro eo publice orare aut Missam offerre non debent.

2º Sacraenta Ecclesiæ coram illo ministrare vel officia divina celebrare non licet, et clerici qui admitterent ad officia divina excommunicatum a Papa, excommunicationem majorem Papæ reservatam incurrent, ut in Decretal. 1. 5, tit. 39, cap. 18, statuitur : qui vero alias admitterent excommunicatos, excommunicationem minorrem contraherent, et ab ingressu ecclesiæ prohiberentur donec prælato a quo lata fuisse sententia satisfecissent, ex Sexto, 1. 5, tit. 7, cap. 8.

3º Prorsus illicitum est sacramenta ab excommunicato denuntiato petere aut accipere, nisi urgeat extrema necessitas, ut supra explicavimus, et alias sacerdos deficiat. Idem dicendum est de excommunicato etiam non denuntiato, qui sectæ publice separatae et anathematizatae adhæreret. Videantur quæ in Decalogo dicta sunt de poenis hæreticorum et schismaticorum.

Ab aliis vero excommunicatis sacramenta petere licet, servatis tamen iis conditionibus quas in Tractatu *de Sacramentis in genere* indicavimus erga eos qui sacrilegio administrare præsumerentur.

4º Stricte prohibitum est clericis et laicis divinis officiis coram excommunicato vitando assistere, quia eo ipso cum illo communicarent in divinis. Unde si talis excommunicatus interveniat dum officium celebratur, nec possit excludi, cessandum est. Ipsa Missa esset interrupenda, saltem ante canonem; hoc autem incepto, sacerdos cum solo ministro, ceteris abeuntibus, pergeret usque ad communionem inclusive, reliqua vero in sacristia perageret. *S. Ligorius*, 1. 7, n. 177.

5º Fideles eum vitare debent non solum in divinis, sed etiam in rebus profanis, prout in sequenti versu exprimitur :

Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os, per quod intelligitur osculum, colloquium etiam

privatum, per nutus, litteras, internuntium, et quodvis benevolentiae signum.

Orare, id est quælibet communicatio in divinis, de qua supra diximus.

Vale, quod comprehendit omnem salutationem honorificam, verbo, signo, amplexu, et, juxta multos, etiam resalutationem et urbanitatis signa, quod tamen alii negant, præsertim si excommunicatus sit superior vel persona publica. Vide *S. Ligorium*, 1. 7, n. 192 et 193.

Communio; per hanc vocem intelligitur omnis mutua concertatio et quæcumque societas cum excommunicato, ut cum illo collaborare, sedere, habitare, dormire, contractum inire, etc. Si tamen hæc non fierent per modum societatis, sed ex occasione, ex propria necessitate, v. g., deambulare in eadem via, commorari in eodem diversorio, dormire in eodem cubiculo, sine ulla concertatione, prohibita non essent.

Mensa, qua intelligitur omnis convictus et convivia per modum societatis et commercii.

Omnia que præcedunt statuantur in Decreto, parte 2, causa 41, q. 3, can. 16, 17, 18 et 24.

Plurimi sunt tamen casus in quibus cum excommunicato denuntiato communicare licet, et sequenti versu exprimuntur :

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1º *Utile*, per quod intelligitur utilitas spiritualis vel corporalis ipsius communicantis vel alterius tertii, ut petere ab excommunicato debitum, eleemosynam, consilium, medicinam pro se vel pro aliis, etc. Item utilitas ipsius excommunicati, ut dare ei eleemosynam, consilium, eum ad conversionem exhortari, ægrotantem sublevare, etc. Excommunicatio enim est pœna medicinalis ad excommunicati salutem, non vero ad ejus destructionem.

2º *Lex* significat matrimonium, cuius leges per excommunicationem unius conjugis non solvuntur : unde conjux excommunicati denuntiati cum illo habitare, vi-

vere, dormire, etc., potest et tenetur, perinde ac si excommunicatus non esset.

3º Humile; hoc verbo intelligitur subjectio; unde liberi communicare possunt cum parentibus excommunicatis, et famuli cum dominis.

4º Res ignorata; id est, qui ignorat aliquem esse excommunicatum, non peccat cum illo communicando, nisi ignorantia facile depelli possit.

5º Necesse; id est, si aliqua excommunicati vel alterius necessitas physica aut moralis communicationem exigat, v. g., periculum mortis, vel metus alterius gravis aut notabilis damni.

Cunctæ illæ exceptiones reperiuntur in Decreto, parte 2, causa 41, q. 3, can. 103.

Qui extra præfatos casus cum excommunicato denuntiato communicat in divinis, peccat mortaliter; si communicet in profanis, etsi excommunicationem minorem incurrat, venialiter tantum, secluso contemptu, peccare censetur. Ita *S. Ligorius*, l. 7, n. 196, et plures apud ipsum.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE PRÆCIPUIS EXCOMMUNICATIONIBUS A JURE LATIS ET IPSO FACTO INCURRENDIS.

Quidam doctores excommunications latæ sententiæ improbare visi sunt, ut notat *Bened. XIV*, de Synodo dicesc., l. 10, c. 1, n. 5. *Van-Espen*, etsi eas absolute damnare non audeat, affirmat recenter fuisse inventas, per decem priora sæcula ignotas, in toto Gratiani decreto vix aliquam reperiri excommunicationem latæ sententiæ. Hanc opinionem amplectitur et laudat auctor Theologiae Lugdunensis, et alii auctores Gallicani ab ea non recedunt.

At *Bened. XIV*, loco citato, n. 6 et seq., pluribus exemplis, testimoniis ac rationibus, ostendit morem discernendi censuras latæ sententiæ patribus nostris etiam in remota antiquitate inusitatum non fuisse. Fatendum tamen ex decimo tertio et posterioribus sæculis, frequen-

tiores evasisse hujusmodi censuras, multa reperiri in conciliorum decretis, in summorum Pontificum Constitutionibus decreto Gratiani posterioribus, et in episcoporum statutis. Inter excommunications latæ sententiæ aliæ nulli reservantur, aliæ reservantur episcopis, et aliæ summo Pontifici.

Præcipuae excommunications quæ nulli reservantur.

Usitatiōres sunt contra omnes: 1º in eos qui vexant clericos directe vel indirecte, eo quod eligere noluerint eum pro quo rogati fuerant, Sexti l. 1, tit. 6, cap. 12; 2º in eos qui vocati ad dirigendas monialium electiones, discordias fovent, ibid. cap. 43; 3º in extorquentes absolutionem a censura per vim aut metum, ibid. l. 1, tit. 20, cap. unico; 4º in compellentes ecclesiasticos ut jura Ecclesiæ laicis submittant, ibid. l. 3, tit. 9, cap. 3; 5º in docentes leges vel medicinam religiosos qui dimiserunt habitum, vel eos in scholis suis retinentes, ibid. l. 3, tit. 24, cap. 2; 6º in sepelientes tempore interdicti, vel interdictos aut excommunicatos non toleratos, vel manifestos usurarios, Clem. l. 3, tit. 7, cap. 1; 7º in impeditentes visitatores monialium, Clem. l. 3, tit. 10, cap. 2; 8º in contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis vel cum monialibus, Clem. l. 4, tit. unico, cap. unico; 9º in eos qui concilium Tridentinum per glossam interpretantur, ex bulla 73 Pii IV, *Benedictus Deus*, de qua diximus in Tractatu de Legibus, part. 2, c. 6, art. 1; 10º in imprimentes libros sine superiorum licentia, ex bulla 12 Leonis X, et in eos qui libros hæreticos vel cujusvis auctoris scripta, ob hæresim vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata atque prohibita, legerint vel habuerint, ut fert Regula Indicis X; 11º in cogentes injuste ad matrimonium, Conc. Trid., sess. 24, cap. 9 de Reform. matrim.; 12º in falso affirmantes matrimonia filiorum-familias, sine consensu parentum contracta, esse irrita, ac parentes ea rata vel irrita habere posse, ibid. cap. 1; 13º in abortum fetus animati attentantes, ex Const. Greg. XV, incipiente *Sedes Apostolica*; 14º in docentes

necessariam non esse confessionem sacramentalem ante sumptionem Eucharistiae, Concil. Trid. sess. 13, can. 11; 15° in raptore mulierum et in omnes consilium et favorem eis præbentes, ibid. sess. 24, cap. 6 de Reform. matr.; 16° in ingredientes septa monialium, cujuscumque generis, conditionis, sexus vel ætatis fuerint, sine licentia episcopi vel superioris scriptis data, ibid. sess. 25, cap. 5 de Regul. et Monial.; 17° in cogentes mulieres ingredi monasterium et profiteri, et in impedientes, sine justa causa, sanctam voluntatem mulierum emittendi votum, vel accipiendi velum, ut fusius explicatur ibid. c. 18; 18° in dominos temporales concedentes in terris suis locum pro duello, ibid. cap. 19 de Reform.

Contra clericos : 1° in clericos in dignitate constitutos et sacerdotes audientes publice jus aut medicinam, Decretal. l. 3, tit. 50, cap. 10; 2° in clericos præfecturas sæculares recipientes, ibid. cap. 4; in alienantes bona Ecclesiæ vel ultra triennium locantes, Extrav. comm. l. 3, t. iv, cap. unico; 4° in impugnantes in concionibus montes pietatis, ex bulla 11 Leonis X; 5° in eos qui sacris Ordinibus initiati, matrimonium contrahere volunt, Clem. l. 4, tit. 1, cap. unico; 6° in ficte resignantes vel permutantes beneficia, bulla 58 S. Pii V; 7° in procurantes ut alii occupent jura et bona ecclesiarum vacantium, Sexti l. 1, tit. 6, cap. 13.

Contra regulares : 1° in eos qui extra claustra jus vel medicinam audiunt, ex capite supra citato pro clericis et sacerdotibus idem facientibus; 2° in habitum dimittentes vel matrimonium contrahere attentantes, Clem. l. 4, tit. 1, cap. unico; 3° in instituentes novum ordinem sine licentia papæ, Sexti l. 3, tit. 47, cap. unico; 4° in adeuntes curias principum ut monasteriis suis vel prælatis noceant, Clem. l. 3, tit. 10, cap. 1, § *Quia vero*; 5° in tenentes arma intra claustra sine licentia, ibid.; 6° in moniales professas quæ absque legitima licentia limites clausuræ violant, Concil. Trid., sess. 25, cap. 5 de Regular. et Monial., et variis summorum Pontificum Const.

Aliæ sunt excommunicationes latæ sententiæ, in variis juris canonici partibus expressæ ac non reservatæ, sed vel fuerunt abrogatæ, vel apud nos non receptæ.

Excommunicationes episcopis reservatæ.

Sunt : 1° ea quæ contrahitur ex levi, sed tamen mortaliter culpabili percussione clerici aut monachi vel ex gravi percussione, si sit mulier, ut ex infra dicendis patet; 2° ea quam incurruunt qui absoluti a censura reservata in articulo mortis a potestatem non habente, superiori se non sistunt postquam convaluerunt; 3° ea quam contrahunt procurantes abortum fetus animati, effectu secuto; 4° ea quam incurruunt qui communicant cum excommunicatis ab episcopo in actu propter quem excommunicati sunt; 5° illæ quas episcopi propriis statutis tulerunt et sibi reservarunt. Hæc omnia per se patent, vel ex dicendis intelligentur, sed non ubique eodem modo recepta sunt.

Excommunicationes Papæ reservatæ etiam in Gallia.

1° in percussores clericorum ab Innocentio II in concilio generali Lateran. II, anno 1139 celebrato, lata, in sequenti canone expressa, Decreti parte 2, causa 17, q. 4, can. 29 : « Si quis, suadente diabolo, hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel in monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, et nullus episcoporum illum præsummat absolvere nisi mortis urgente periculo, donec apostolico conspectu tui præsentetur, et ejus mandatum suscipiat. »

Diximus 1° *Si quis*; quo nomine intelliguntur personæ cujuscumque sexus, status et ætatis, modo sint rationis compotes et doli capaces. Hoc extenditur ad efficaciter mandantes, consulentes et consentientes, non vero ad inefficaciter mandantes aut consulentes. *Ita communiter theologi.* Item ad non impedientes, si ex officio vel justitia impedire teneantur, ut reges, judices, cæteri superiores, patres, tutores, etc. Sic *S. Ligerius*, l. 7, n. 268, et multi cum illo.